INTRODUCTION TO LAW

مقدمه‌ای بر حقوق

جلد اول

(متون حقوقی ۱ و ۲: حقوق خصوصی و حقوق جزا)

یاپ هاگه، آنتونیا والترمن، برام اکرمانز

ترجمه و تحقیق

دکتر محسن عبدالهی و همکاران

دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی

پژوهشکدهٔ حقوق

تهران ـ ۱۴۰۴

به نام خداوند جان و خرد

سخن ناشر

توسعه ادبیات حقوقی در هر کشور، نقش مهمی در پیشرفت نظام حقوقی آن کشور ایفا می‌نماید. اندیشمندان و پژوهشگران دنیای بیکران حقوق که شیفته نظم‌اند و سرباز عدالت، آموزه‌های علمی و تجربیات عملی خویش را به جامعه حقوقی عرضه می‌دارند تا بتوانند در تثبیت و تنویر نظم اجتماعی و استقرار عدالت و اصلاح و پیشرفت کشور سهیم گردند.

قانونگذار فهیم و آگاه، هیچ‌گاه در مقام تهیه پیش‌نویس و مهیا شدن جهت وضع قانون، خود را بی‌نیاز از ادبیات و دکترین حقوقی کشور و مشورت با خبرگان نخواهد یافت و هیچ‌گاه مصوبات قبلی خویش را دائمی و مصون از نقد و اصلاح قلمداد نخواهد نمود. قضات متخصص و عدالت‌پیشه نیز نقد علمی و منصفانه آرای خود را مایه تکامل و پیشرفت می‌دانند.

دانشکده‌های حقوق که به مأموریت خطیر تربیت قضات، وکلا، مشاوران حقوقی، سردفتران، پژوهشگران و اساتید حقوق و فقه همت می‌گمارند علاوه بر اینکه از آموزه‌های علمی و قضایی کشور بسیار بهره می‌برند متقابلاً رسالت مهمی در غنی‌سازی ادبیات و دکترین حقوقی کشور بر عهده دارند.

کشور ایران به‌ویژه در دو دهه اخیر پیشرفت قابل توجهی را در توسعه کمّی ادبیات حقوقی کشور شاهد بوده است. تعداد کتب و نشریات حقوقی منتشره در کشور طی بیست سال اخیر، به نسبت گذشته به‌مراتب افزایش یافته است. این دستاورد را باید به فال نیک گرفت و امیدوار بود که این پیشرفت کمّی به همین میزان با توسعه‌ای کیفی در بارور شدن دکترین حقوقی مورد نیاز کشور همراه باشد و با احترام به حقوق مالکیت فکری دیگران انتشار یابد.

انتشارات پژوهشکده حقوقی شهر دانش که همواره سعی داشته است علاوه بر انتشار آثار حاصل از تحقیقات پژوهشکده حقوق، به‌صورتی هدفمند و با ارزیابی علمی به گزینش و چاپ و انتشار کتاب‌های حقوقی در حوزه‌ها و موضوعات مورد نیاز جامعه حقوقی کشور مبادرت ورزد، زحمات جناب آقای **دکتر محسن عبدالهی و همکاران گرامی ایشان** در ترجمه و تحقیق کتاب **مقدمه‌ای بر حقوق (جلد اول)** را ارج نهاده، امیدوار است این کتاب مورد استقبال جامعه حقوقی کشور و مورداستفاده متولیان امر قرار گیرد.

وحید اشتیاق

فهرست اجمالی مطالب

سخن ناشر	۶
پیشگفتار مترجمان	۱۵
دیباچه [نویسندگان]	۲۰
جلد اول	
۱. منابع حقوق (Sources of Law)	**۲۳**
۲. احتجاج/ استدلال حقوقی (Legal Reasoning)	**۵۹**
۳. مفاهیم اساسی حقوق (Basic Concepts of Law)	**۸۱**
۴. حقوق قراردادها (The Law of Contract)	**۱۱۵**
۵. حقوق مالکیت (Property Law)	**۱۶۳**
۶. حقوق شبه‌جرم/ مسؤولیت مدنی (Tort Law)	**۲۱۷**
۱۴. عناصرحقوق آیین دادرسی (Elements of Procedural Law)	**۲۵۵**
۱۵. فلسفه حقوق (Philosophy of Law)	**۳۱۳**
جلد دوم	
۷. حقوق کیفری (Criminal Law)	**۲۷**
۸. حقوق اساسی (Constitutional Law)	**۹۱**
۹. حقوق اداری (Administrative Law)	**۱۵۹**
۱۰. حقوق اروپا (The Law of Europe)	**۲۰۳**
۱۱. حقوق مالیات (Tax Law)	**۲۴۳**
۱۲. حقوق بین‌الملل (International Law)	**۲۹۳**
۱۳. حقوق بشر (Human Rights)	**۳۳۷**

فهرست تفصیلی مطالب

سخن ناشر ۶
پیشگفتار مترجمان ۱۵
دیباچه [نویسندگان] ۲۰
۱. منابع حقوق (Sources of Law) ۲۳
۱. حقوق چیست (What is law) ۲۴
۲. حقوق رومی (Roman Law) ۲۹
۱,۲. حقوق عرفی قبیله‌ای (Tribal Customary Law) ۲۹
۲,۲. تدوین (Codification) ۳۲
۳,۲. پرایتور و یودکس (Praetor and Iudex) ۳۴
۴,۲. مجموعه قانون مدنی (The Corpus Iuris Civilis) ۳۵
۳. کامن‌لا (حقوق مشترک) (Common Law) ۳۶
۱,۳. عدالت سلطنتی (Royal Justices) ۳۶
۲,۳. [قاعده] سابقه (Precedent) ۳۸
۳,۳. انصاف (Equity) ۴۱
۴. حقوق عام (Ius Commune) ۴۴
۵. دولت‌های ملی و تدوین (National States and Codification) ۴۷
۱,۵. تدوین (Codification) ۴۹
۲,۵. خانواده‌های حقوقی (Legal Families) ۵۲
۳,۵. حقوق فراملی (Transnational Law) ۵۳
۶. نتیجه‌گیری (Conclusion) ۵۶
۲. احتجاج/ استدلال حقوقی (Legal Reasoning) ۵۹
۱. قیاس حقوقی (The Legal Syllogism) ۶۲
۲. مقوله‌بندی (Classification) ۶۳
۳. توجیه قاعده: منابع رسمی حقوق (Justification of the Rule: Official Legal Sources) ۶۵
۴. تفسیر (Interpretation) ۷۰
۵. احتجاج با قواعد و قضایا (Reasoning with Rules and Cases) ۷۳
۶. اصول حل تعارض قواعد (Principles to Deal with Rule Conflicts) ۷۶

۷. جعبه ابزار وکلا (The Lawyer's Toolbox) ۷۸

۳. مفاهیم اساسی حقوق (Basic Concepts of Law) ۸۱

۱. حوزه‌های حقوق (Fields of law) ۸۲

۱,۱. حقوق عمومی و حقوق خصوصی (Public Law and Private Law) ۸۲

۲,۱. حقوق ماهوی و شکلی (Substantive and Procedural Law) ۸۵

۳,۱. حوزه‌های «کارکردی» حقوق («Functional» Fields of Law) ۸۶

۲. تابعین حقوق (Legal Subjects) ۸۷

۳. قواعد، واقعیت‌های کاربردی (عملی) و آثار حقوقی(Rules, Operative Facts, and Legal Consequences) ۸۸

۴. اَعمال حقوقی (Juridical Acts) ۹۰

۵. وظایف، ممنوعیت‌ها و مجوزها (Duties, Prohibitions, and Permissions) ۹۷

۱,۵. وظایف و ممنوعیت‌ها (Duties and Prohibitions) ۹۷

۲,۵. مجوزها (Permissions) ۹۹

۶. صلاحیت‌ها و مصونیت‌ها (Competences and Immunities) ۱۰۲

۷. حق‌ها به‌مثابه بالشتک سوزن (سوزندان) (Rights as Pincushions) ۱۰۴

۸. ادعاها و تعهدات (Claims and Obligations) ۱۰۶

۹. حقوق مالکیت (Property Rights) ۱۰۸

۱۰. حق‌های بنیادین (Fundamental Rights) ۱۱۰

۴. حقوق قراردادها (The Law of Contract) ۱۱۵

۱. مقدمه (Introduction) ۱۱۶

۲. منابع حقوق قراردادها (Sources of Contract Law) ۱۱۹

۱,۲. قواعد ایجادشده توسط طرف‌های قرارداد (Rules Made by the Contracting Parties) ۱۱۹

۲,۲. قواعد رسمی ملی، اروپایی و فراملی (Official National, European, and Supranational Rules) ۱۲۱

۳,۲. قواعد غیررسمی (Informal Rules) ۱۲۴

۳. انعقاد یک قرارداد الزام‌آور (Formation of a Binding Contract) ۱۲۶

۱,۳. از وعده تا قرارداد الزام‌آور (From a Promise to a Binding Contract) ۱۲۶

۲,۳. ایجاب و قبول (Offer and Acceptance) ۱۳۱

۳,۳. تشریفات و حفاظت از طرف ضعیف قرارداد (Formalities and Protection of the Weaker Party) ۱۳۶

۴٫۳. مسؤولیت پیش ـ قراردادی (Pre-contractual Liability) ۱۳۹
۴. محتوای قرارداد (The Contents of the Contract) ۱۴۱
۱٫۴. تفسیر (nterpretation) ۱۴۲
۲٫۴. ناعادلانه بودن مفاد قرارداد (Unfairness of Contract Terms) ۱۴۵
۳٫۴. قراردادهای ممنوعه (Prohibited Contracts) ۱۴۹
۵. جبران خسارت‌های طرفین (Remedies of the Parties) ۱۵۱
۱٫۵. اجرا (Performance) ۱۵۱
۲٫۵. خسارات برای عدم اجرا (Damages for Nonperformance) ۱۵۵
۳٫۵. فسخ به خاطر عدم اجرا (Termination for Nonperformance) ۱۵۷
۶. چشم‌انداز (Outlook) ۱۵۹

۵. حقوق مالکیت (Property Law) ۱۶۳

۱. حق‌های مالکیتی و حقوق مالکیت (Property Rights and Property Law) ۱۶۵
۱٫۱. حق‌های مالکیتی (Property Rights) ۱۶۵
۲٫۱. سؤالات محوری (Central Questions) ۱۶۸
۲. چرا حق‌های مالکیتی [وجود دارند]؟ (Why Property Rights?) ۱۶۸
۳. حق‌های مالکیتی در حقوق نوشته و کامن‌لا (Property Rights in Civil Law and Common Law) ۱۷۲
۱٫۳. حقوق مالکیت در حقوق نوشته (Civil Law Property) ۱۷۳
۲٫۳. حقوق مالکیت در کامن‌لا (Common Law Property Law) ۱۸۲
۴. حق‌های اولیه (Primary Rights) ۱۸۸
۵. حق‌های مالکیت ثانویه (Secondary Property Rights) ۱۹۰
۱٫۵. حق ثانویه برای استفاده (Secondary Rights to Use) ۱۹۰
۲٫۵. حق‌های تضمین مالکیت (Property Security Rights) ۱۹۲
۶. اصول حقوق مالکیت (Principles of Property Law) ۱۹۵
۱٫۶. اصل حصری بودن حق‌های مالکیتی (The Principle of Numerus Clausus) ۱۹۶
۶٫۲. اصل اختصاص‌مندی (The Principle of Specificity) ۱۹۶
۳٫۶. اصل علنی بودن (انتشار) (The Principle of Publicity) ۱۹۸
۴٫۶. اصل عدم امکان انتقال مال غیر (The Nemo Dat Rule) ۲۰۱
۵٫۶. قاعده تقدم زمانی (Prior Tempore Rule) ۲۰۳
۷. ایجاد، انتقال و اختتام حق‌های مالکیتی (Creation, Transfer, and Termination of Property Rights) ۲۰۴

۱,۷. ایجاد (Creation) ۲۰۴
۲,۷. انتقال (Transfer) ۲۰۷
۳,۷. اختتام (Termination) ۲۱۱
۸. حقوق مالکیت اتحادیه اروپا (European Union Property Law) ۲۱۳
۶. حقوق شبه‌جرم/ مسؤولیت مدنی (Tort Law) ۲۱۷
۱. حقوق شبه‌جرم چیست؟ (What is Tort Law) ۲۱۹
۱,۱. حقوق مسؤولیت (Liability Law) ۲۲۰
۱,۲. حقوق شبه‌جرم (Tort Law) ۲۲۴
۲. دو نوع عدالت (Two Kinds of Justice) ۲۲۷
۳. مسؤولیت مبتنی بر تقصیر (مسؤولیت تقصیری) (Fault Liability) ۲۲۹
۱,۳. رویکرد حقوق کامن‌لا (The Common Law Approach) ۲۳۰
۲,۳. رویکرد حقوق نوشته (The Civil law Approach) ۲۳۴
۴. مسؤولیت محض (Strict Liability) ۲۳۶
۱,۴. مسؤولیت برای جبران خسارات اشخاص ثالث (Liability for Damage Caused by Other Persons) ۲۳۷
۲,۴. مسؤولیت بدون عامل ـ شبه‌جرم (خطاکار) (Liability Without Tort-Feasor) ۲۴۱
۵. سازکارهای توزیع خسارت (Mechanisms for the Distribution of Damage) ۲۴۳
۱,۵. بیمه (Insurance) ۲۴۴
۲,۵. صندوق خسارت (Damage Funds) ۲۴۵
۶. محدودیت‌ها (Limitations) ۲۴۶
۱,۶. چه کسانی می‌توانند خسارت خود را انتقال دهند؟ (Who Can Shift Their Damage?) ۲۴۷
۲,۶. غفلت (تقصیر) زیان‌دیده (Contributory Negligence) ۲۴۸
۳,۶. خسارت قابل جبران (Recoverable Damage) ۲۴۸
۴,۶. رابطه علیت (Causation) ۲۵۲
۷. نتیجه‌گیری (Conclusion) ۲۵۳
۱۴. عناصرحقوق آیین دادرسی (Elements of Procedural Law) ۲۵۵
۱. مقدمه (Introduction) ۲۵۷
۱,۱. قوه قضائیه (The Judiciary) ۲۵۹
۲,۱. بررسی اجمالی (Overview) ۲۶۱
۲. اصول نهادی (Institutional Principles) ۲۶۱

۱,۲. استقلال قضایی (Judicial Independence) ۲۶۲
۲,۲. بی‌طرفی قضایی (Judicial Impartiality) ۲۶۴
۳. اصول آیین دادرسی (Procedural Principles) ۲۶۸
۱,۳. دسترسی به عدالت (Access to Justice) ۲۶۹
۲,۳. استماع عادلانه: دادرسی عادلانه (Fair Hearing: Fair Trial) ۲۷۵
۳,۳. رسیدگی علنی و اعلام عمومی رأی (Public Hearing and Public Pronouncement of the Judgment) ۲۸۴
۴,۳. صدور رأی در یک مدت‌زمان معقول (Judgment within a Reasonable Time) ۲۸۵
۵,۳. حق اجرای رأی (Right to Enforcement) ۲۸۷
۴. برخی از جوانب عمومی دادرسی‌ها (Some General Aspects of Procedures) ۲۸۷
۱,۴. صلاحیت (Jurisdiction) ۲۸۸
۲,۴. سِمَت (Standing) ۲۹۱
۳,۴. نمایندگی توسط وکیل (Representation by a Lawyer) ۲۹۳
۴,۴. آغاز دادرسی (Commencement of Proceedings) ۲۹۵
۵,۴. جریان عادی دادرسی (The Ordinary Course of Proceedings) ۲۹۸
۶,۴. مدارک قانونی (Law of Evidence) ۳۰۱
۷,۴. نقش دادگاه و طرفین در دادخواهی (The Role of the Court and the Parties in Litigation) ۳۰۶
۸,۴. جبران‌های حقوقی (Legal Remedies) ۳۰۹
۵. نتیجه‌گیری (Conclusion) ۳۱۱

۱۵. فلسفه حقوق (Philosophy of Law) **۳۱۳**

۱. فلسفه حقوق چیست؟ (hat is Philosophy of Law?) ۳۱۵
۲. هارت: حقوق به‌مثابه یک نظام (Hart: Law as System) ۳۱۸
۱,۲. قواعد اولیه و ثانویه (Primary and Secondary Rules) ۳۱۹
۲,۲. زنجیره قواعد (A Chain of Rules) ۳۲۱
۳,۲. یک [نمونه از] اِعمال عملی: حقوق اتحادیه اروپا (A Practical Application: EU Law) ۳۲۴
۴,۲. هارت به‌عنوان یک پوزیتیویست حقوقی (Hart as a Legal Positivist) ۳۲۵
۳. نقد دورکین (Dworkin's Criticism) ۳۲۷
۱,۳. یک مثال (An Example) ۳۲۸

۲,۳. قضایای دشوار، خلأها و صلاحدید (Hard Cases, Gaps, and Discretion) ۳۳۰
۳,۳. نظریه حقوقی دونات (The Donut Theory of Law) ۳۳۲
۴. واقعیت و هنجار (Fact and Norm) ۳۳۵
۵. توماس آکویناس: حقوق وضعی و حقوق طبیعی (Thomas Aquinas: Positive Law and Natural Law) ۳۳۷
۱,۵. خیر مشترک (Common Good) ۳۳۸
۲,۵. حقوق و عقل (Law and Reason) ۳۳۹
۳,۵. حقوق موضوعه و حقوق طبیعی (Positive Law and Natural Law) ۳۴۴
۴,۵. جمع‌بندی درباره آکویناس (Conclusion on Aquinas) ۳۴۸
۶. توماس هابز: پوزیتیویسم حقوق هنجاری (Thomas Hobbes: Normative Legal Positivism) ۳۴۹
۱,۶. وضعیت طبیعی (The State of Nature) ۳۵۰
۲,۶. دولت (The State) ۳۵۲
۳,۶. حقوق موضوعه و حقوق طبیعی (Positive Law and Natural Law) ۳۵۴
۴,۶. بازبینی قواعد مغایر با اصول حقوقی (Review of Rules Against Legal Principles) ۳۵۵
۷. نتیجه‌گیری (Conclusion) ۳۵۶

پیشگفتار مترجمان

در ادبیات حقوقی ایران به‌جز کتاب *متون حقوقی* (Law Texts) که به همت استاد بزرگوار جناب آقای دکتر گودرز افتخار جهرمی منتشر شده است و *کتاب متون حقوقی به زبان ساده* (Law Made Simple) که بعدها توسط آقای دکتر اسماعیل صغیری ترجمه و عرضه گشت، کتاب‌های متعددی تحت عنوان «متون حقوقی» منتشر شده‌اند که همگی مفید و قابل استفاده هستند. با این حال، کتاب *مقدمه‌ای بر حقوق* نوشته سه تن از اساتید دانشکده حقوق دانشگاه ماستریخت هلند[1]، دارای ویژگی‌هایی است که آن را از همتایان خود متمایز می‌کند.

اولین ویژگی این کتاب، رویکرد تطبیقی آن است. در واقع، تعلق نویسندگان این کتاب به نظام حقوقی هلند و هدف آنان برای نگارش کتابی جهت تدریس در *درس مقدمه‌ای بر حقوق* در دانشکده حقوق اروپایی ماستریخت، باعث چنین ویژگی‌ای شده است. نظام حقوقی هلند نظامی است که مانند نظام‌های حقوقی اسکاتلند و آفریقای جنوبی با ترکیب دو نظام حقوقی نوشته و کامن‌لا ایجاد شده و توسعه یافته است. درست به همین دلیل، نویسندگان تقریباً تمامی مسائل حقوق داخلی از حقوق قراردادها گرفته تا حقوق مسؤولیت مدنی را با رویکردی تطبیقی و با مثال‌هایی واقعی از دو نظام حقوقی مزبور شرح داده‌اند که به‌نوبه خود کتاب را به منبع مناسبی برای آموزش و مطالعه حقوق تطبیقی نیز تبدیل می‌کند.

دومین ویژگی کتاب، به‌روز بودن آن است. کتاب برخلاف همتایان خود با مثال‌هایی از عصر دیجیتال با خواننده نسل جوان ارتباط برقرار می‌کند؛ مثال‌هایی از اینستاگرام و تیم‌های ورزشی برجسته دنیای امروز. این ویژگی در حوزه حقوق فراملی یعنی حقوق بین‌الملل، حقوق بشر و حقوق اتحادیه اروپا برجسته‌تر است؛ زیرا آخرین تحولات حقوقی در این حوزه‌ها را به‌خوبی بازتاب می‌دهد. در نتیجه، خواننده ضمن آشنایی با متون و واژگان تخصصی حقوق از آخرین تحولات حقوقی داخلی و بین‌المللی آگاهی می‌یابد.

سومین ویژگی این کتاب، ادبیات انگلیسی بین‌المللی یا جهانی آن است. واقعیت این است که زبان انگلیسی با تنوع گسترده‌ای در کشورهای انگلیسی‌زبان بزرگ مانند بریتانیا، آمریکا و کانادا نوشته و صحبت می‌شود. انگلیسی بین‌المللی، آن نسخه ساده و استانداردشده از زبان انگلیسی است که در عرصه مذاکرات تجاری بین‌المللی، علوم، تکنولوژی، دیپلماسی، فرهنگ عمومی و حتی دفاعیات حقوقی نزد محاکم بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد. کتاب *مقدمه‌ای بر حقوق*، توسط حقوق‌دانانی نوشته شده است که زبان نخست آن‌ها آلمانی ـ هلندی است. در نتیجه این حقوق‌دانان

1. Jaap Hage, Antonia Waltermann, and Bram Akkermans, *Introduction to Law*, 2nd edition, Springer, Maastricht, 2017.

با بهره از دانش زبان انگلیسی غنی اما بین‌المللی اقدام به نگارش این کتاب کرده‌اند که در نتیجه فهم آن برای خوانندگان غیرانگلیسی زبان ساده‌تر شده است.

چهارمین ویژگی کتاب، گرایش نویسندگان آن به نظریه کلی حقوق و مباحث فلسفه حقوق است. کتاب درک عمیقی از حقوق و کارکرد آن در جوامع داخلی و جامعه بین‌المللی ارائه می‌دهد. این رویکرد، تقریباً در هر حوزه حقوق که کتاب به آن پرداخته کاملاً مشهود است. برای مثال، کتاب فهم دقیقی از مفهوم مسؤولیت در ضمان قهری یا به تعبیر کامن‌لا شبه‌جرم به دست می‌دهد. این ویژگی کتاب با اختصاص بخش پایانی کتاب به *فلسفه حقوق* به اوج خود می‌رسد. در این بخش، کتاب در پاسخ به پرسش دشوار چیستی ماهیت حقوق، به زبان ساده به تبیین تاریخی دو مکتب اصلی حقوق طبیعی و حقوق پوزیتیو پرداخته که مطالعه آن به تمامی دانشجویان و علاقه‌مندان به حقوق بسیار توصیه می‌شود.

پنجمین ویژگی کتاب، جامعیت آن است. این کتاب علاوه بر اینکه چهار بخش خود را به چهار گرایش اصلی حقوق یعنی حقوق خصوصی (حقوق قراردادها و اموال)، عمومی (اساسی)، جزا و بین‌الملل اختصاص داده است، به دیگر حوزه‌های مهم حقوق از قبیل فلسفه حقوق، حقوق آیین دادرسی، حقوق مالیات، حقوق بشر و حقوق اروپا مستقلاً می‌پردازد. در واقع، این کتاب منبع جامعی برای تدریس واحدهای متون حقوقی در اختیار همکاران گرامی و دانشجویان عزیز قرار می‌دهد.

و *آخرین ویژگی* کتاب، این است که نام آن بامسما بوده و به معنی دقیق کلمه یک *مقدمه* برای فراگیری حقوق است. از این جهت مطالعه کتاب به دانش‌پژوهان سایر رشته‌ها و به‌ویژه دانشجویان علوم سیاسی، روابط بین‌الملل، جامعه‌شناسی، اقتصاد و مدیریت توصیه می‌شود.

در ترجمه این کتاب از روش ترجمه مستقیم از نوع ترجمه تحت‌اللفظی[2] استفاده شده است. در این روش، کلمات و ساختارهای زبان مبدأ به‌صورت کلمه‌به‌کلمه به زبان مقصد ترجمه می‌شوند. ترجمه این کتاب با هدف ارائه منبعی برای درس متون حقوقی در دانشکده‌های حقوق انجام شده است. درست به همین دلیل، با وسواس بسیار سعی شده هیچ کلمه‌ای بدون معادل و ترجمه‌ناشده باقی نماند. چنین روشی با هدف آموزش نحوه مطالعه، آشنایی و ترجمه متون تخصصی انگلیسی برای دانشجویان فارسی‌زبان انتخاب شده است. این روش هرچند در جاهایی باعث شده که متن اصطلاحاً *بوی ترجمه بدهد* اما به دانشجویان برای یافتن معادل مناسب فارسی هر واژه حقوقی انگلیسی بسیار کمک می‌کند. انتخاب چنین روشی کار ساده‌ای نیست زیرا برای مترجمین ساده بود که کتاب را به‌مانند دیگر آثار ترجمه‌ای به زبان فارسی سلیس برگردانند.

2. Literal Translation.

به‌منظور درک بهتر مطالب کتاب توصیه می‌شود دانشجویان و خوانندگان گرامی به موارد زیر توجه کنند:

مهم‌ترین چالش ترجمه این کتاب یافتن معادل مناسب برای واژه (law) در زبان فارسی است. تبادر اولیه در ترجمه این واژه به زبان فارسی به‌ویژه در نزد دانشجویان و پژوهشگران رشته‌های حقوق داخلی، *قانون* است. در حالی که در زبان انگلیسی به‌ویژه در نظام‌های حقوقی کامن‌لا برای واژه *قانون* به‌عنوان مصوبه مجالس قانونگذاری معادل‌های دیگری نظیر (Act, legislation, statute) وجود دارد. در نتیجه ترجمه واژه (law) به قانون برگردان درستی نیست. با این حال مشکل به همین‌جا ختم نمی‌شود. هرچند مناسب‌ترین برگردان این واژه به زبان فارسی حقوق است اما همین برگردان نیز در زبان فارسی با مشکلات شناختی روبه‌رو است؛ زیرا در زبان فارسی جدای از معنای روزمره حقوق به‌عنوان دستمزد، حقوق هم برای بیان جمع حق‌ها (rights) و هم برای اشاره به رشته حقوقی خاص مانند حقوق کیفری (criminal law) یا نظام حقوقی مانند نظام حقوقی نوشته در برابر نظام کامن‌لا (Civil law v. Common law) مورد استفاده قرار می‌گیرد. به این مشکلات شناختی باید مشکل ترجمه واژه (legal) را نیز افزود. برای مثال ترجمه درست (juridical/legal) در زبان فارسی، «حقوقی» است. این ترجمه هرچند درست است اما مشترک لفظی *حقوقی* در اینجا باز مشکل‌آفرین است. لطفاً به واژه *حقوق* و *حقوقی* در بخشی از متن کتاب و ترجمه آن توجه بفرمایید:

> If the intention of an agent to create a particular *legal consequence* was brought about in the wrong way, for instance, because the agent was cheated, the juridical act is typically still valid, meaning that it retains its legal consequences. However, the law often gives such an agent the competence to avoid the juridical act. If a juridical act is avoided, its legal consequences are taken away retrospectively. This means that the law treats the juridical act as if it never had been valid and never had any legal consequences. Sometimes the agent can avoid his juridical act himself, but it is also possible that a judicial decision is required for the avoidance. After avoidance, a juridical act is null and void.

> اگر قصد یک عامل برای ایجاد یک نتیجه *حقوقی* خاص به روش اشتباهی ایجاد شده باشد، برای مثال، به دلیل اینکه عامل فریب خورده است، عمل *حقوقی* نوعاً همچنان معتبر است، به این معنی که نتایج *حقوقی* خود را حفظ می‌کند. با این حال، *حقوق* اغلب به چنین عاملی صلاحیت لغو عمل *حقوقی* را می‌دهد. اگر یک عمل *حقوقی* لغو شود، حذف نتایج *حقوقی* آن عطف‌به‌ماسبق می‌شوند. این بدان معنی است که *حقوق* با عمل حقوقی طوری رفتار می‌کند که انگار هرگز معتبر نبوده و هیچ نتایج *حقوقی* نداشته است. گاهی اوقات عامل می‌تواند خودش عمل *حقوقی* خود را لغو کند، اما همچنین ممکن است برای لغو آن، به تصمیم قضایی نیاز باشد. پس از لغو، آن عمل *حقوقی* باطل و بلااثر است.

در این متن، ساده‌ترین کار آن است که در سطر اول (legal consequence) به نتیجه قانونی ترجمه شود. در حالی که این ترجمه دقیق نیست زیرا ممکن است قانون در یک نظام حقوقی منبع اصلی آن نظام حقوقی نبوده یا قانون نتیجه آن عمل حقوقی را قانون تعیین نکرده باشد. با همین توضیح، در این متن ترجمه واژه (law) به قانون نیز درست نمی‌باشد؛ زیرا منظور نویسنده، اشاره به *حقوق* به‌عنوان نظام ساخته‌وپرداخته بشری برای تنظیم روابط انسان‌ها ـ در کنار اخلاق و سیاست ـ است. بدیهی است که قانون یکی از ابزارهای مهم تنظیم‌گری این نظام به شمار می‌رود و نه خود آن.

مطالعه و دقت در همین تکه از مطالب کتاب نشان می‌دهد که خواننده این کتاب باید اندکی خویشتن‌دار باشد؛ زیرا گاهی برای درک مطلب، به خواندن بندهای بعدی نیاز است. درست به همین دلیل، توصیه می‌شود که هرکجا درک مطلب برای خواننده دشوار شد، جملات بعدی مطالعه شوند؛ زیرا در اغلب موارد این جملات اضافه‌های توضیحی برای جملات قبلی هستند و درک مطلب را کامل می‌کنند.

همچنین توجه به این نکته ضروری است که نویسندگان این کتاب با هدف نگارش کتاب مقدمه حقوق اصولاً مطالب را بدون ارجاع نوشته‌اند. با این حال، ارجاعات کلی در متن از نوع ارجاع درون‌متنی به‌ویژه در ارجاع به آرای محاکم داخلی و بین‌المللی به چشم می‌خورد. افزون بر این، کتاب پُر از مَثَل‌های انگلیسی و اروپایی است که ترجمه آن‌ها مستلزم تحقیق‌های مستقلی بود که نتایج آن به شکل پانویس (مترجم) به متن ترجمه‌شده اضافه شده‌اند. همچنین تلاش شده تا در مواردی با هدف کمک به درک بیشتر مطلب مثال‌هایی از نظام حقوقی ایران به شکل پانویس به متن افزوده شود. جمع این پانویس‌ها به شماره ۱۸۰ می‌رسد که نشان‌دهنده پژوهش‌های موازی در کنار کار ترجمه از سوی مترجمین است.

لازم به گفتن است که کتاب به زبان اصلی در ۱۵ فصل و ۴۰۰ صفحه نگارش یافته است. هدف اولیه، تجمیع کتاب اصلی و ترجمه در یک جلد بود، اما صفحات کتاب بالغ بر ۹۰۰ صفحه می‌شد که می‌توانست مشکلاتی برای دانشجویان ارجمند فراهم سازد. لذا با مشورت ناشر محترم تصمیم گرفته شد که با تقسیم فصول، کتاب در دو جلد با عناوین «متون حقوقی یک و دو: حقوق خصوص و حقوق جزا (جلد اول)» و «متون حقوقی سه و چهار: حقوق عمومی و حقوق بین‌الملل (جلد دوم)»، عرضه شود. در این تقسیم‌بندی فصول ۱ الی ۶ به همراه فصول ۱۴ و ۱۵ در جلد اول و فصول ۷ الی ۱۳ در جلد دوم ارائه شود. به منظور حفظ نظم کتاب اصلی، شماره فصول به همین ترتیب در دو جلد حفظ شده است.

در انتها لازم است اضافه شود پیشنهاد این کتاب برای ترجمه توسط آقای سید مصطفی حسینی دستجردی دانش‌آموخته کوشای دوره کارشناسی حقوق دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ارائه شد. او به همراه سه تن از دانشجویان کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشکده حقوق سرکار خانم

فاطمه گزدرازی و آقایان مهدی رضایی اسرمی و محمدمهدی محمدی پیش‌نویس کار ترجمه را طی نُه ماه انجام دادند. پس از آن تمام متن طی شش ماه توسط اینجانب بازبینی و اغلب ترجمه مجدد شده است. در نتیجه، متن پیش‌رو علی‌رغم اینکه محصول کار جمعی است، کاملاً یکدست می‌باشد.

در هنگام ترجمه، به‌دلیل وجود اصطلاحات تخصصی در رشته‌های مختلف حقوق از مشورت‌های دوستان و همکاران گرامی آقایان دکتر علی خالقی، دکتر علی‌اکبر گرجی ازندریانی، دکتر محمد راسخ، دکتر اسدالله یاوری، دکتر مهدی صبوری‌پور و جناب آقای راشد رستمیان کارشناس محترم بیمه بهره‌مند شده‌ام که بدین‌وسیله از همگی تشکر می‌شود.

کار ویراست علمی این اثر توسط همسر عزیزم سرکار خانم دکتر فاطمه کیهانلو عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی انجام شده که بدین‌وسیله مراتب سپاس خود را به ایشان ابراز می‌کنم. همچنین متن توسط سرکار خانم دکتر مهناز رشیدی عضو هیأت علمی دانشگاه شاهد مورد مطالعه قرار گرفته است. ایشان پیشنهادهای علمی و ادبی متعددی را در متن انجام داده‌اند که شایسته سپاسگزاری است.

در پایان ضروری است که مراتب سپاس و قدردانی خود را به مدیریت محترم انتشارات شهر دانش برای چاپ و عرضه عمومی این کتاب ابراز نمایم.

این کار علمی مانند هر اثر علمی دیگر مصون از اشتباه نیست. از این رو، ضمن تشکر از تمامی خوانندگان گرامی اعم از همکاران، دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز، از ایشان دعوت می‌شود اشکال‌ها و پیشنهادهای اصلاحی را به آدرس رایانامه اینجانب برای اصلاح در چاپ‌های بعدی منعکس نمایند.[۳]

محسن عبدالهی
دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی
تابستان ۱۴۰۴

3. Mo_Abdollahi@sbu.ac.ir

دیباچه [نویسندگان]

ویژگی کتاب «مقدمه‌ای بر حقوق» که اکنون در دست دارید، این است که دانشجویان را با حقوق به‌طور کلی و نه با حقوق یک کشور خاص آشنا می‌کند. این کتاب با دو هدف نوشته شده است. اول، این کتاب برای تدریس در درس «مقدمه‌ای بر حقوق» در دانشکده حقوق اروپایی ماستریخت در نظر گرفته شده است. هدف این درس، ارائه دانش جهانی از مفاهیم اساسی حقوقی، فلسفه مقدماتی حقوق و حوزه‌های اصلی حقوق به دانشجویان حقوق است. از آنجا که دانشکده حقوق اروپایی [ماستریخت] منحصراً بر حقوق یک کشور خاص اروپایی تمرکز ندارد، نیاز به یک دوره مقدماتی وجود دارد که خلاصه‌ای از حقوق کشورهای خاص را نیز ارائه کند.

دوم و شاید مهم‌تر از هدف اول، این کتاب حاوی شیوه خاصی از نگاه به آموزش حقوق است. ما معتقدیم که برای حقوق‌دانان بسیار مهم است که از روش‌های مختلف حل مشکلات اجتماعی آگاه باشند و بتوانند در مورد مزایا و معایب راه‌حل‌های مختلف حقوقی استدلال کنند. از این دیدگاه، حقوق‌دان بودن توانایی بیش از داشتن دانش دقیق نسبت به مجموعه‌های خاص قواعد (قوانین) می‌باشد و مستلزم استدلال کردن مانند یک وکیل است. کتاب حاضر، با توجه صریح به کارکردهای قواعد و روش‌های استدلال درباره ویژگی‌های راه‌حل‌های مختلف حقوقی، این دیدگاه را منعکس می‌کند. در جایی که حقوق «موضوعه» مورد بحث قرار می‌گیرد، تأکید بر مسائل حقوقی است که باید توسط یک رشته حقوقی به آن‌ها پرداخته شود و بر انواع مختلف راه‌حل‌هایی است که توسط ـ به‌عنوان مثال ـ سنت حقوق کامن‌لا و حقوق نوشته اتخاذ شده‌اند. حقوق کشورها عمدتاً به‌عنوان نمونه‌ای از پاسخ احتمالی به این سؤال مورد بحث قرار می‌گیرد که چه زمانی وجود یک قرارداد معتبر فرض می‌شود.

این دومین ویرایش کتاب است. فهرست افرادی که به خاطر مشارکتشان در ویراست فعلی و قبلی شایسته قدردانی هستند، بسیار طولانی شده است و نمی‌توان به‌طور کامل از آن‌ها نام برد؛ بنابراین، خود را به کسانی محدود می‌کنیم که نقش آن‌ها به‌ویژه در ویرایش دوم مهم بوده است. فصل مربوط به حقوق شبه‌جرم بر اساس متن اصلی نوشته گریت فَن مانن است و نسخه فعلی آن از نظرات گسترده سیز فَن دام بهره برده است. سیورد کلاسنس فصل مربوط به حقوق اروپا را ارتقا داده است. دنیل هاناپل، قالب متن را تنظیم کرده و ربکا کومی کیفیت زبان انگلیسی را بهبود بخشیده است. در نهایت، از همه دانشجویان و مدرسانی که از این کتاب در *درس مقدمه حقوق ماستریخت* استفاده کردند و یافته‌های خود را گزارش دادند، سپاسگزاریم.

ویراستاران کتاب «مقدمه‌ای بر حقوق» علاقه‌مند به دریافت نظرات شما در مورد این کتاب هستند. بنابراین از شما دعوت می‌کنیم نظرات، پیشنهادها و پرسش‌های خود را به رایانامه درج‌شده در پاورقی ارسال کنید.[۴]

یاپ هاگه، آنتونیا والترمن، برام اکرمانز
ماستریخت، هلند
فوریه ۲۰۱۷

4. jaap.hage@maastrichtuniversity.nl

1. Sources of Law

١. منابع حقوق

1 .What is law

Rules

The main question that any introduction to law must answer deals with the nature of law. Although the need for the characterization of the nature of law is obvious, it is a need that is not easily satisfied. The law is multifaceted, and arguably has been in flux over the centuries. In this current age of globalization and Europeanization, it is changing at such a high speed that it is impossible to give a short definition of law from the outset. What is possible, however, is to mention a few characteristics of law. The majority of legal phenomena share most of these characteristics, but not all legal phenomena share all of them.

۱. حقوق چیست

قواعد

[چیستی] ماهیت حقوق، سؤال اصلی است که در هر تعریفی از حقوق باید به آن پاسخ داده شود. گرچه نیاز به توصیف ماهیت حقوق بدیهی است، اما چنین نیازی به‌آسانی پاسخ داده نمی‌شود. حقوق [نظامی] چندوجهی است و احتمالاً در طول قرن‌ها جریان داشته است. در عصر کنونیِ جهانی شدن و اروپایی شدن، سرعت تغییر به‌قدری است که نمی‌توان در ابتدا تعریف کوتاهی از حقوق ارائه داد. اما آنچه ممکن است، ذکر چند ویژگی حقوق است. اکثر پدیدارهای حقوقی در این ویژگی‌ها مشترک هستند، اما همه پدیدارهای حقوقی در همه آن‌ها مشترک نیستند.

A substantial part of law exists in the form of rules. These rules do not only specify how people should behave («Do not steal», «Everybody with an income must pay income tax»), but they also contain definitions of terms, create competencies, and much more.

بخش ماهوی حقوق در قالب قواعد وجود دارند. این قواعد نه‌تنها معین می‌کنند که مردم چگونه باید رفتار کنند «[مانند] دزدی نکن»، «هرکسی که درآمد دارد باید مالیات بر درآمد بپردازد»، بلکه همچنین شامل تعاریفی از اصطلاحات، ایجاد صلاحیت‌ها و سایر موارد می‌باشد.

An example of a rule that gives a definition of a term can be found in Article 1 of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, which defines racial discrimination as: